

## Nr 7

### *Utlåtande i anledning av väckt motion om stimulerande av förslagsverksamheten inom den allmänna civilförvaltningen.*

I en till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion, II: 11, av herr *Wiklund* hemställes, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att förslag till åtgärder för att stimulera förslagsverksamheten inom den allmänna civilförvaltningen — i första hand genom möjlighet till högre ersättningar för goda rationaliseringsförslag, genom förenkling av förfarandet vid prövning av ärenden angående ersättning åt förslagsställare samt genom en särskild propagandakampanj för denna verksamhet — snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen.

I motionen anföres bl. a. att förslagsverksamheten inom den allmänna civilförvaltningen givit endast begränsat utbyte. Detta skulle i viss mån kunna bero på att belöningsverksamheten inte blivit föremål för tillräcklig propaganda och publicitet, att förfarandet är för omständligt och att ersättningsbeloppen varit alltför obetydliga. Det anses vara ett viktigt led i rationaliseringsarbetet att de anställda i möjligaste mån intresseras för att medverka. I detta syfte synes belöningarna böra höjas.

Stockholms stad har organiserat förslagsverksamheten bland stadens anställda samt stimulerat dessa att deltaga i denna verksamhet genom att ställa i utsikt relativt stora ersättningar för goda rationaliseringsförslag och genom en särskild propagandakampanj. Dessa åtgärder har lett till mycket gynnsamma resultat. Bl. a. har många förslag framlagts och genom att utnyttja några av dem stora besparingar kunnat göras. Motionären framhåller att ett av förslagen angående en enklare indrivningsprocedur väntas medföra en besparing årligen av 45 000 kronor för staden.

Beträffande vad motionären ytterligare anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från järnvägsstyrelsen, statskontoret och statens organisationsnämnd samt berett Sveriges industriförbund tillfälle att inkomma med yttrande.

*Järnvägsstyrelsen* framhåller att personalen vid SJ sedan länge haft tillfälle att på olika sätt framföra förslag till förbättringar. Genom företagsnämndernas tillkomst 1948 har emellertid förslagsverksamheten fått en *Bihang till riksdagens protokoll 1961. 11 saml. Nr 7*

fastare form bl. a. genom att särskilda bestämmelser utfärdats. Förslagsverksamhetens utveckling vid SJ framgår av nedanstående tabell.

År	Antal förslag belönade av		Summa	Belöningar, kronor beslutade av		Summa	i medeltal
	styrelsen	linje-myndighet		styrelsen	linje-myndighet		
1949	24	—	24	3 950	—	3 950	164
1950	23	21	44	2 450	1 050	3 500	80
1951	49	25	74	8 150	1 800	9 950	135
1952	67	83	150	9 725	6 545	16 270	108
1953	122	111	233	18 750	7 995	26 745	115
1954	123	135	258	15 175	9 075	24 250	94
1955	157	159	316	20 025	11 850	31 875	101
1956	128	160	288	17 475	12 170	29 645	103
1957	138	183	321	20 400	15 470	35 870	112
1958	100	144	244	16 925	11 570	28 495	117
1959	134	162	296	23 900	13 215	37 115	125

Verksamheten har som synes visserligen ökat efter hand, men för de sista åren kan en stagnation konstateras. I förhållande till personalstyrkans storlek (över 60 000) är förslagsverksamheten ej så hög som man kunde förvänta, men dock högre än vid de flesta europeiska järnvägar.

Flera åtgärder har under årens lopp vidtagits för att stimulera förslagsverksamheten. Som exempel härpå kan nämnas artiklar i SJ:s personaltidning, föredrag, broschyrer och affischer. Även pristävlingar har anordnats. Enligt styrelsens åsikt är en enträgen upplysningsverksamhet en förutsättning för att kunna behålla förslagsverksamheten vid en relativt god nivå och utveckla densamma. Till verksamhetens utveckling torde också ha bidragit att ersättningsfrågan för antagna rationaliseringsförslag i vad avser medelstillgång icke inneburit några svårigheter. I SJ:s driftkostnadsbudget upptages nämligen ett beräknat belopp för gratifikationer till förslagsställare.

Styrelsen framhåller vidare att den medgivit vissa linjemyndigheter (distriktschefer, verkstadsföreståndare, sektionsföreståndare och jämställ-da) att fatta beslut om belöning rörande lokala förslag, som ej anses böra belönas med belopp överstigande 300 kr. Detta medgivande (som tidigare avsåg 200 kr.) har, säger styrelsen, säkerligen medverkat till förslagsverksamhetens utveckling, vilket torde framgå av tablån.

Frågor om belöningar behöver alltså icke — såsom vid verk tillhörande den allmänna civilförvaltningen — hänskjutas till någon anslagsgivande myndighet.

Belöningarnas fördelning på olika storleksgrupper framgår av nedanstående tablå för åren 1957—1959.

År	—50 kr	51—100 kr	101—200 kr	201—300 kr	301—500 kr	över 500 kr	Summa antal	Summa kr
1957	112	117	70	16	4	2	321	35 870
1958	83	101	42	10	5	3	244	28 495
1959	87	124	54	17	10	4	296	37 115

Belöningar om högst 50 kr. har till övervägande del utbetalts av linje-myndigheterna för lokala förslag.

Högsta belöning under företagsnämndernas verksamhetstid har varit 3 000 kr.

*Statskontoret* erinrar om att statsmakterna vid 1960 års riksdag beslutat, att ett nytt ämbetsverk för rationaliseringsverksamhet och allmän remissverksamhet med benämningen statskontoret skall inrättas fr. o. m. den 1 juli 1961. Samtidigt upphör bl. a. organisationsnämnden. Beträffande arbetsuppgifterna för det nya ämbetsverket anförde departementschefen bl. a. (prop. 126, sid. 36), att han instämde i 1956 års rationaliseringsutrednings mening, att man icke borde binda det centrala rationaliseringsorganet med bestämda direktiv angående valet av arbetsuppgifter och sättet för att lösa dessa. Organet borde genom organisationsundersökningar och på annat sätt självt söka vägar till förenklingar och kostnadsbesparingar inom statsförvaltningen och genom aktiv upplysning och rådgivning, framläggande av nya organisationsförslag och på i det särskilda fallet lämpligt sätt verka för att rationaliseringen inom statsverket skulle drivas med kraft.

I den av motionären aktualiserade frågan uttalade departementschefen, att det kunde finnas skäl att stimulera den interna rationaliseringsverksamheten hos myndigheterna genom att höja belöningsnormerna för de enskilda befattningshavarnas förslagsverksamhet. Ställning till denna fråga syntes dock icke behöva tagas för det dåvarande.

Statskontoret anser det kunna förutsättas, att det centrala rationaliseringsorganet kommer att ha sin uppmärksamhet riktad på nu ifrågasvarande spörsmål och att det ligger inom ramen för rationaliseringsorganets arbetsuppgifter att framlägga förslag till förbättring av belöningsnormerna för enskilda befattningshavares förslagsverksamhet ävensom till andra åtgärder för att stimulera förslagsverksamhet. Mot bakgrunden av det ovan anförda syntes anledning saknas att — såsom i motionen ifrågasatts — snarast möjligt förelägga riksdagen förslag till åtgärder för att stimulera sagda förslagsverksamhet. Statskontoret föreslår således att motionen icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

*Statens organisationsnämnd* hänvisar bl. a. till att nämnden i skrivelse till Konungen i oktober 1955 påpekade vissa brister i förslagsverksamheten inom den civila statsförvaltningen. Till skrivelsen fogades såsom bilaga ett

utkast till regler för förslagsverksamheten, avsedda att stimulera denna. Skrivelsen utmynnade i en hemställan om att regler för förslagsverksamheten skulle fastställas samt att organisationsnämnden skulle erhålla 3 000 kronor i anslag för information och propaganda rörande denna verksamhet. Skrivelsen överlämnades genom Kungl. Maj:ts beslut den 26 oktober 1956 till 1956 års rationaliseringsutredning för att tagas i beaktande vid utredningens arbete. Nämnden erinrar även om sitt yttrande över vad 1958 års besparingsutredning anfört i frågan. Nämnden anslöt sig härvid till utredningens synpunkter och föreslog vissa åtgärder.

Nämnden lämnar vidare följande sammanställning över antal till statens organisationsnämnd insända rationaliseringsförslag och för dessa utbetalade belöningar m. m. under åren 1955/56—1959/60.

År	Antal inkomna förslag	Antal belönade förslag	Belöningar- nas sammanlagda belopp	Maximalt belopp för ett förslag
1955/56	15	6	3 100	1 000
1956/57	20	10	6 250	1 200
1957/58	18	9	2 250	300
1958/59	14	11	2 700	600
1959/60	18	16	4 775	1 000

Nämnden anser att det vore lämpligt, att det nya statliga centrala rationaliseringsorgan, statskontoret, som börjar sin verksamhet den 1 juli 1961, får i uppdrag att stimulera ifrågavarande verksamhet och gives härför erforderliga ekonomiska resurser för information och propaganda.

*Sveriges industriförbund* anför:

Den förslagsverksamhet som bedrivs inom det privata näringslivet har visat goda resultat. Utbytet för företagens del har bestått dels i tillkomsten av användbara rationaliseringsförslag, dels och framför allt i den ökade solidaritet med företaget som skapats hos de anställda.

Möjligheterna att uppnå resultat genom förslagsverksamhet varierar i hög grad mellan olika branscher och även mellan olika företag inom samma bransch. Även på områden och inom företag där möjligheterna för de anställda att framställa förslag till förbättringar med hänsyn till rörelsens natur är relativt små, har en välordnad förslagsverksamhet givit gott utbyte. Det finns därför enligt Förbundets mening anledning att, som anförs i motionen, stimulera förslagsverksamheten inom den allmänna civilförvaltningen.

Den statliga förslagsverksamheten bör enligt Förbundets mening kunna organiseras i anslutning till vad som är brukligt inom företag med likartat arbetssätt inom det privata näringslivet, men en anpassning måste givetvis ske till varje verks institutionella förhållanden.

I likhet med motionären finner Förbundet att ersättningssumman för goda rationaliseringsförslag inte bör maximeras. Den bör inte heller ges någon minimigräns. Den statliga förslagsverksamhetens belöningsregler bör enligt Förbundets mening utarbetas med ledning av reglerna på den

privata marknaden och man bör även i övrigt tillgodogöra sig de erfarenheter som vunnits inom privata företag samt inom näringslivets och arbetsmarknadens organisationer.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får Industriförbundet tillstyrka motionärens hemställan.

Vidare har till utskottet under hand lämnats en redogörelse för en inom *Stockholms stads förvaltningsorgan* år 1960 anordnad förslagskampanj.

Föredragande borgarrådet har den 2 januari 1961 beträffande resultatet av kampanjen anført.

Hittills har 160 av de under kampanjtiden, 1/1—30/6 1960, inkomna förslagen belönats av resp. förvaltningar med sedvanliga penningbelöningar till ett sammanlagt belopp av 47 550 kronor samt att frågan om sådana belöningar ännu ej avgjorts beträffande 136 av förslagen. Enligt de i detta sammanhang gällande normerna bör penningbelöningen uppgå till högst en femtedel av den årliga besparing, som förslaget medför för staden. Denna norm har inte alltid kunnat tjäna som vägledning vid fastställandet av belöningarna, eftersom besparingarna i en del fall inte kunnat beräknas och i andra fall förslagen inte syfta till besparingar utan till ökad säkerhet, trivsel eller fördelar av annat slag för allmänheten eller för stadens anställda. Å andra sidan ha belöningar i en del fall utgått med lägre belopp än en femtedel av årsbesparingen. Av anförda skäl går det inte att med säkerhet räkna fram den besparing, som staden gör tack vare de under kampanjen inkomna förslagen. Man synes dock kunna uppskatta den årliga besparingen av de hittills belönade 160 förslagen till fem gånger summan av de utgivna penningbelöningarna, d. v. s. omkring 250 000 kronor. Bedömningen av de återstående 136 förslagen torde medföra en höjning av summan utgivna belöningar och därmed även ge anledning till en höjning av summan uppskattad årlig besparing.

Av det för genomförande av kampanjen beviljade anslaget, 25 000 kronor, har förbrukats eller disponerats kronor 24 356:77, varför sålunda kronor 643:23 återredovisas till stadskassan.

Av redogörelsen framgår, att kampanjen varit en utomordentlig framgång och medfört betydande ekonomiska fördelar för staden. Den har därjämte inneburit en stark aktivisering av företagsnämnderna och därigenom indirekt medverkat till effektivare insatser av nämnderna även på andra områden.

### Utskottet

Vid behandlingen av rationaliseringsarbetet inom den statliga förvaltningen har 1958 års besparingsutredning i sitt betänkande (SOU 1959: 28), som motionären framhållit, berört möjligheterna att bl. a. genom förslagsverksamheten engagera de enskilda befattningshavarna i detta arbete. Frågan har också, i vad gäller de statliga affärsverken och bolagen, behandlats i ett av särskilda sakkunniga avgivet betänkande angående statliga företagsformer (SOU 1960: 32). Förslagsverksamheten har av utredningarna betraktats som ett viktigt led i rationaliseringssträvandena och vid skapandet av industriell demokrati inom den statliga affärsdriften. Båda

utredningarna finner de resultat verksamheten hittills givit mindre tillfredsställande och anser åtgärder böra vidtagas för att stödja densamma och giva den en mera effektiv organisation.

De uppgifter som lämnats i yttrandena över motionen bestyrker att förslagsverksamheten inom statsförvaltningen i stort varit av ringa omfattning. Det framgår också av yttrandena att i de fall, då förutsättningarna varit gynnsammare — inom statens järnvägar, Stockholms stad och det enskilda näringslivet — verksamheten lämnat mycket goda resultat.

Utskottet delar uppfattningen att förslagsverksamheten kan tjäna som ett effektivt medel i rationaliseringsarbetet och bidra till att hos de enskilda befattningshavarna stärka känslan av samhörighet och solidaritet med den statliga arbetsgivaren. Enligt utskottets mening ligger det i det allmännas intresse att lämna verksamheten ett ökat stöd.

I proposition nr 126 till 1960 års riksdag angående inrättande av ett nytt ämbetsverk för rationaliseringsverksamhet m. m. uttalade föredragande departementschefen bl. a. att det kunde finnas skäl att stimulera den interna rationaliseringsverksamheten genom att höja belöningsnormerna för de enskilda befattningshavarnas förslagsverksamhet. Departementschefen ansåg sig dock icke behöva då taga ställning till frågan.

Enligt vad utskottet erfarit planeras för närvarande inom civildepartementet en rad åtgärder på förevarande område. Det är av olika skäl icke möjligt för utskottet att här redovisa detaljerna i dessa planer. Syftet är bl. a. att i samråd med näringslivets organisationer åstadkomma brett upplagda aktioner i frågan. Planeringsarbetet är långt framskridet och torde resultera i åtgärder inom den närmaste tiden.

Som framgår av det anförda behjärtar utskottet helt motionens syfte. Enligt utskottets bedömande kan dock motionärens önskemål komma att bli tillgodosedda genom de ovan antydda åtgärderna. Resultatet av det pågående arbetet bör sålunda avvaktas innan ytterligare åtgärder övervägs, varför utskottet hemställer,

att motion II: 11 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 februari 1961

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

---

*Närvarande:*

från första kammaren: herrar Nestrup, Sörlin, Axel Emanuel Andersson\*, Ringaby, Uno Olofsson, Lars Larsson, Hedström, Nils-Eric Gustafsson\*, Hellebladh, Tage Johansson och Eric Peterson\*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Johansson i Skoglösa, Hamrin i Jönköping, fru Jäderberg, herr Svensson i Kungälv, fru Thunvall\*, herrar Carlsson i Huskvarna, Lundmark\*, Gustafsson i Uddevalla\*, fru Gunne, herrar Börjesson i Glömminge\* och Edlund.

---

\* Ej närvarande vid utlåtandets justering.